

СВЕТОМИР НАСТАСИЈЕВИЋ

ШКОЛОВАЊЕ МОМЧИЛА НАСТАСИЈЕВИЋА У ЧАЧКУ (ИЗ БИОГРАФИЈЕ МОМЧИЛА НАСТАСИЈЕВИЋА)

Биографију Момчила Настасијевића написао је његов млађи брат Светомир Настасијевић, композитор, који је врло добро упознат са Момчиловим књижевним стварањем, а тако исто и са Момчиловом личношћу, која је изузетно зрачила, од његовог детињства до смрти. Значајно је за Момчилов таленат и интелектуални раст, што је првих шест разреда гимназије завршио у Чачанској гимназији. Увек је био међу најбољим ученицима. У Чачку је почео да пише своје песме, првенце, а свакако и један део својих мисли, као и извесне прозне саставе различитог карактера. Из овог почетног књижевног фонда Момчило је остварио свој оригинални стил поезије и прозе, из чега је поникао његов предубоки и фантастични „Тамни вилајет”, који је откривен и изникло из атмосфере и тајанственог поларитета две инспираторне тачке: Чачак и Горњи Милановац. Ове две тачке инспирација, осећања и маште духовно су повезиване чудним феноменом пута који везује ове две вароши и који је динамичку кретања претварао у силу духовних еманација. Тај пут је, у својим младићким годинама, Момчило често прелазило, колима, на коњу, а и пешице. Две вароши и везивни пут уклопљени су између две импозантне и

силне планине, Рудника и Јелице, које убризгавају свеже и снажне сокове природе у људе. Силине ових планина смирује и ублажава средишна планина Бујан, набрекла од земаљске снаге, а у суштини питома. Чачак и Милановац, њихов заједнички пут и три планине, преплављени људима вароши и људима широких поља и високих планина, запоседао је и Момчило Настасијевић, али никад није одвајао себе од природе и од људи. Из тога су поникла његова дубока, оригинална и велика књижевна дела.

ОДЛОМЦИ ИЗ МОМЧИЛОВЕ БИОГРАФИЈЕ

Петком, када је пазарни дан у Чачку, све се измени. Тада нагрну сељаци на пијацу допосећи са собом све што мајка земља изробује. Прострује снажно мириси сена, воћа, поврћа, сира, кајмака, намазаних опанака, вунених гуњева и ознојених вратова. Трговци су тада за својим тезгама, кафеције за келнерајима, јер треба и они нешто, тога дана, да зараде. Улице изгледају као прспорођене. По њима врве зајапурене и знојаве домаћице носећи препуне корпе са пијаци, за мужа, за сина и ћерку, па и за себе, а мало и за сиротињу. Момчило је једва чекао ову петковску промену у Чачку. У ту атмосферу сељаци су доносили ведрину и ширину наших гора и поља. Момчило је волео сељаке. Волео је да удише мирисе наше земље, које су тежаци доносили на својим опаљеним лицима, на својим рукама и у својој души. Куновао је понешто да би могао поразговарати са ведрим чичицом у шиљатој шубарици, чија је бела кошуља мирисала на пераћи сапун, или са умном бакицом смежураног лица и спрчених уста, дубоко забраћеној у шамији тамне боје, или са младом снашом која је јако мирисала на своје и кравље млеко. Свашта је ту могао да чује и дозна. А како су паметно ти људи говорили, како је језгровит и поетичан њихов говор! То је Момчила заносило и опијало: народно мудро расуђивање и народни певани говор.

Али, Момчило је налазио и скровита места за усамљеничке шетње и размишљања. То је био бедем поред рске Мораве, који је штићено варош од поплава када би река надлазила; то су били густе и сочно зелени врбаци поред Мораве; то су биле дивне природне плаже на Морави. На та места одлазио је скоро сваки дан. Постоји на том бедему још и данас (1955. године) један пањ на коме је Момчило седео и свирао у флауту. На извесним удаљеностима распоре-

Бивали су се по зеласнојрави његове другарице и другови и утакали се у плаве тонове његове флауте — његове вечне фруле.

Али, и поред свега овога, он је у Горњи Милановац долазио кадгод би му се указала прилика. Често је по летом времену долазио пешице, јер за њега растојање од двадесет километара није било никаква препрека. Он, који се свим својим бићем утапао у природу и њене тајне чари, умео је са страшћу и насладом да прелази пешице тај чудесни пут. Увек му је изгледао кратак и ненапоран!

За пријемчиву песничку душу сваки амбијент и сви путеви су благотворни и плодносни. За Момчила су Горњи Милановац и Чачак били пећина са дијамантима — пећина из „тамног вилајета“. А његови станари из тог вилајета: мекушни и мистични терзија, чврсти и карактерни зидарски радник, питом и јешан поп и силовити трговац, све су то клице за личности Момчилове прозе и његов „Тамни вилајет“

У оваквој средини Момчило је успео да се у приличној мери бави и музиком. Он је већ у својој једанаестој години свирао у флауту. Као ученик шестог разреда гимназије, био је у својим границама скоро виртуоз у том инструменту. Био је дубоко музикалан, а техничке проблеме свирања савлађивао је са чудесном лакоћом.

Пошто је потпуно савладао свирање у флауту и тиме у многама ушао и у тајне музичког стваралаштва, он почиње, као ученик шестог разреда и да компоује за свој инструмент. Те његове композиције за флауту соло биле су писане врло добро, чак и виртуозно, јер је међу њима био и приличан број вежби за овај инструмент. Он је ове своје композиције с времена на време свирао, али их је, нажалост, касније све уништио, због своје скромности и строге самокритике. Међу његовим композицијама била је једна нарочито запажена, која је писана за две флауте и имала програмски карактер, јер је представљала једно пре подне у чачанској гимназији: карактеризације разних професора, затим разне згодс и незгоде ученика на часовима и за време одмора. Изгледа да је ова композиција, дужег трајања, била написана у облику варијација. Самим тим што је компонована за две флауте, може се закључити да је Момчило, поред добре музичке писмености, располагао и извесном композиционом техником. Ову композицију прегледао је и његов професор музике у Чачанској гимназији Карло Маћејко и изразио се врло похвално у погледу њене садржине и техничке обраде. Поред флауте, Момчило је прилично свирао и на виолини. Први професор виолине био му је симпатични и музикални професор музике у Ча-

чку Борбе Стојчевић. Али, Момчило на виолини није достигао онај виртуозитет који је поседовао на флаути.

Момчило је имао врло леп и пријатно обојен глас тенорског регистра. Тако је као ученик шестог разреда гимназије (1910/1911. године) певао у Чачку на једној бачкој представи прву тенорску партију у комаду „Не укради“, који је био пека врста зингшила, или оперете, из нашег народног живота. Овај комад спремао је и дириговао Карло Мађејко, а компоновао га је Августин—Александар Валента. Момчило је, свакако од Мађејка, научио и технику хорског дириговања, па је касније, као студент, повремено радио са хорovima и јавно дириговао на концертима, са лепим успехом. Већином је спремао и изводио хорска дела Даворина Јенка, Јосифа Маринковића и Стевана Мокрањца.

За ових шест година проведених у Чачку због школовања, Момчило се у сваком погледу изменио. Када је завршио шести разред гимназије, није то више био онај паметни, осећајни и бојажљив дечачић, кога знамо из основне школе у Горњем Милановцу. Постепено се развио у озбиљног, привлачног и врло ауторитативног младића, пуног љубави за своју земљу, за народ, за своје ближње, за науку и за све уметности. Пред њим су била отворена многа врата, но он је још тада потајно и прикривено нагињао ка вратима храма уметности. Али, оно што је врло загонетно и значајно за његову личност и за његов став кроз цео живот, формирало се још тада, у врло младом човеку. То су она његова бесконачна доброта и магична привлачност, које је спонтано испољавао према свим људима, без разлике, са којима је, у ма ком смислу, долазио у додир. Већ у то време, око њега су се окупљали другови из гимназије у Чачку ради дискутовања, музичирања и младићских настаupa. Момчило је шести разред гимназије завршио у Чачку 1911. године.